

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Веска Кирилова Димитрова, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2.1 Филология
докторска програма: „Романски езици“ (италиански език)

Автор: Евгения Кирилова Атанасова

Тема: „Италианските заемки в българския език“

1. Общо биографично представяне на кандидата

Докторантката Евгения Атанасова е завършила образователно-квалификационна степен „бакалавър“ в СУ „Св. Климент Охридски“ с професионална квалификация „Учител по италиански език и литература“, а впоследствие и магистърска програма „Преводач-редактор“ в същия университет. Завършените образователни степени ѝ дават възможност да придобие основни теоретични и практически знания, както и умения за работа като учител в средното образование в областта на италианския език и литература и като преводач-редактор. Професионалната реализация на Евгения Атанасова е свързана с преподаването на италиански език в гимназиален курс в Националния учебен комплекс по култура, гр. София в периода 2009–2010 г. От 2010 до настоящия момент тя е асистент по италиански език в СУ „Св. Климент Охридски“.

2. Актуалност на проблематиката на дисертационния труд

Темата на дисертацията е актуална и се вписва в съвременната проблематика на българската лексикология, като се изследва един недостатъчно проучен аспект – заемките от италиански произход и тяхната адаптация в българския език. Научният интерес се основава върху нуждата от техния задълбочен и систематичен анализ в контекста на контактната лингвистика между българския и италианския език.

3. Структура и съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е съставен от увод, четири глави, заключение, библиография и приложение. Общият обем на работата е 197 стандартни страници. Библиографията наброява над 90 заглавия на български, италиански, руски, немски, английски, френски език.

Настоящото изследване представлява задълбочен лингвистичен анализ на италианските заемки в българския език, разгледани в диахронен и функционален аспект. То позволява да се проследи историческото им развитие, сферите на употреба и семантичните им трансформации в съвременната българска лексикална система. Обърнато е също внимание на пътищата на проникване на заемките и факторите, които ги обуславят. Изходна точка е разкриването на културно-историческите и социолингвистичните условия, обусловили проникването на италианизми в българската лексикална система. Чрез прецизна класификация на заемките според комуникативната сфера на употреба, принадлежността им към различни пластове и стилове на книжовната лексика и пътищата на навлизане в българския език, изследването очертава сложната мрежа от преки и непреки влияния и подчертава значението на езиците-посредници.

Структурата на изследването е ясно очертана и следва своята логическа последователност, обхващайки теоретичната рамка, историческия контекст, класификацията на заемките и анализ на тяхната семантична адаптация в българския език.

В уводната част се отбелязва актуалността на проведеното изследване, като се обосновава значението му в контекста на съвременните лингвистични изследвания. Представени са основните цели на разработката, както и конкретните изследователски задачи, които са формулирани ясно, логично и в съответствие с общата цел на труда, осигурявайки точно провеждане на изследването. Коректно е описан корпусният материал, изследователският подход и използваните методи на работа.

Първа глава – „Теоретична основа на изследването“ – се състои от две части. В първата част – „Терминологични уточнения и класификации“ – Евгения Атанасова разглежда процеса на лексикално заемане в неговата комплексност, многообразие и противоречивост според различни научни постановки. Изяснени са използваните понятия и терминологичният апарат, което осигурява стабилна основа за по-нататъшния анализ.

Втората част на първа глава – „Причини, специфика и значение на лексикалното заемане и на заемките“ – представя факторите, оказали влияние върху протичането на разглеждания процес, уточнява се неговата специфика.

Във втора глава – „Италианският език и италианизмите в исторически план“ – се анализира навлизането и разпространението на италиански заемки в Европа, и в частност в България. Проследени са културно-историческите, политическите и икономическите фактори, обусловили заемането на италианизми. Открити са основните социокултурни сфери, в които са навлезли италианските заемки. Обърнато е внимание на механизмите и пътищата на заемане, като се отбелязва значимостта на непреките заемки, навлезли чрез езици посредници, различни според конкретния исторически период. Подчертава се, че в съвременния етап е налице тенденция към пряко заемане на италианизми, като се изтъкват историческите, социолингвистичните и културните фактори, довели до този процес.

В трета глава – „Видове италиански заемки“ – се предлага класифициране на италианизмите, като се отчита, от една страна, комуникативната сфера на употреба, принадлежността им към различни пластове и стилове на книжовната лексика, а от друга страна – пътищата на тяхното навлизане в българския език, с цел да се отрази тяхното многообразие и функциониране в българския език.

Предложената тематична класификация на заемките е илюстрирана с множество примери, което допринася за нейната убедителност и практическа приложимост. В хода на анализа докторантката се натъква на противоречиви етимологични сведения, регистрирани в различни официални речникови източници, относно произхода и механизмите на усвояване на някои заемки. Тя се стреми към критична интерпретация на тези противоречия, като предлага за някои от тях решения, базирани на комплексен и многопластов анализ, който взема предвид диахронното развитие и пътищата на проникване на италианските заемки. Обърнато е внимание на етимологичните дублети, което демонстрира прецизност в наблюдението и лингвистичен усет.

Четвърта глава – „Семантично усвояване на италианските заемки в българския език“ – е посветена на семантичната съдба на италианските заемки при интегрирането им в българския език. На основата на задълбочен анализ авторката предлага класификация на заемките според степента на запазване, частично усвояване или изменение на значението им. Разгледани са основни модели на семантично поведение на италианските заемки в български език, илюстрирани с множество примери: пълно запазване на значението, семантична редукция, семантично разширяване, семантична деривация, семантична дивергенция, семантична специализация. Представената типология е ценно аналитично средство за проследяване на динамиката на заеманията и тяхната еволюция в рамките на българската лексикална система.

Заключението на работата е добре структурирано и синтезира основните идеи и изводи, направени от докторантката Евгения Атанасова в процеса на работата ѝ.

4. Научнотеоретични и практико-приложни приноси. Автореферат.

Направеното изследване има научен и приложен приносен характер. Налице са научни приноси, които допълват теоретично съществуващите изследвания по разглежданата проблематика и същевременно отварят нови перспективи за изследване. Сред съществените научни приноси могат да се споменат:

- предлагането на семантична типология на италианските заемки според степента на съхранение, частично усвояване и семантична трансформация на значението им в българския език;
- идентифицирането и анализирането на случаи на етимологични дублети, на противоречиви лексикографски сведения;
- включването на нови лексикални единици, все още неотразени или недостатъчно разработени в българските тълковни и етимологични речници.

Изследването има и неоспорим практико-приложен характер в контекста на чуждоезиковото обучение, разработването на образователни ресурси в областта на сравнителната лексикология и културолингвистиката.

Авторефератът се състои от 46 страници и предава коректно съдържанието на дисертацията, като отразява основните идеи и изводи, направени от докторантката.

5. Публикации по темата на дисертацията (съдържание и изпълнение на наукометричните изисквания)

Представените от докторантката публикации по темата на дисертационния труд са 4 на брой: 2 публикувани и 2 под печат. Представени са служебни бележки, удостоверяващи предстоящото публикуване на последните две.

1. Формиране на основните сфери на употреба на думите от италиански произход. // *Филологически форум*. — 2024, бр. 19, с. 45–55. — ISSN 2534-9473 (online).

2. I prestiti italiani nella lingua bulgara – alcuni casi interessanti dal punto di vista lessicografico. // *Филологически форум*. — 2025, бр. 21, с. 103–113. — ISSN 2534-9473 (online).

3. Етимологични казуси по отношение на някои италиански заемки в българския език. // *Сборник от XXI конференция на нехабилитираните преподаватели и докторантите във ФКНФ.* — Май 2024. — Под печат.

4. Неадекватни заемки от италиански произход в българския език. // *Сборник от конференцията „Филологията в съвременния свят: образователни перспективи, научни предизвикателства и културно-исторически аспекти“*, организирана от ФКНФ към СУ „Св. Климент Охридски“. — 28.03.2025. — Под печат.

6. Лични впечатления, бележки, препоръки и въпроси.

Нямам лични впечатления от докторантката Евгения Атанасова.

7. Заключение

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“. Дисертационният труд показва, че докторантката Евгения Атанасова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Романски езици“ (италиански език), като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от изложеното становище на дисертационния труд по-горе, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Евгения Атанасова в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1 Филология, докторска програма „Романски езици“ (италиански език).

02.09. 2025г.

Изготвил становището:

доц. д-р Веска Кирилова